

Om praksis

Om forholdet mellom kunnskap og praksis, mellom viten og handling.

Artikkelen blei skrevet i juli 1937 og finnes i Mao Tsetung: Skrifter i utvalg og i Mao Tsetung: Verker i utvalg, bind 1. Notene er hentet fra forlaget Oktobers hefte-utgave av 1971.

Før var det ei rekke kamerater i partiet vårt som var dogmatikere, og som i lang tid forkasta erfaringene fra den kinesiske revolusjonen. De nekta for at det var sant at «marxismen ikke er et dogme, men ei rettleiing til handling», og overvelda folk med løsrevne ord og uttrykk fra marxistiske verker. Det var også ei rekke kamerater som var empirister. I lang tid holdt de seg bare til sine egne ufullstendige erfaringer, og forsto ikke hvor viktig teorien er for revolusjonær praksis. De så ikke på revolusjonen som en helhet. Der Mao Tsetung beidde flittig, men i blinde. De feilaktige ideene hos disse to typene kamerater, og særlig hos dogmatikerne, førte til veldige tap for den kinesiske revolusjonen fra 1931 til 1934. Likevel greide dogmatikerne, som ga seg ut for å være marxister, å forvirre svært mange kamerater. «Om praksis» blei skrevet for å avsløre de subjektivistiske feilene i form av dogmatisme og empirisme i partiet, og særlig de dogmatiske feilene, ut fra den marxistiske kunnskapsteorien. Artikkelen blei kalt «Om praksis» fordi hovedvekta blei lagt på å avsløre den dogmatiske forma for subjektivisme, som nedvurderer praksis. Kamerat Mao Tsetung la fram ideene i dette arbeidet i ei forelesning på Den anti-japanske militære og politiske høgskolen i Yenan.

Materialismen før Marx undersøkte kunnskapsproblemet uten å ta omsyn til at menneskene lever sammen i samfunn, og uten å ta omsyn til hvordan menneskeheten har utvikla seg historisk. Derfor var den uten avstand til å forstå at kunnskap er

avhengig av samfunnsmessig praksis, det vil si at kunnskap er avhengig av produksjonen og klassekampen.

Materialismen før Marx ... uten avstand til å forstå at kunnskap er avhengig av samfunnsmessig praksis

Marxistene ser framfor alt menneskenes virksomhet i produksjonen som den mest grunnleggende praktiske virksomheten, den som er avgjørende for all annen virksomhet. Menneskenes kunnskaper er først og fremst avhengige av at de er virksomme i den materielle produksjonen. Gjennom denne virksomheten begynner de litt etter litt å forstå naturen slik den ter seg, de egenskapene naturen har og de lovene som styrer den, og forholda mellom seg sjøl og naturen. Gjennom virksomheten i produksjonen begynner menneskene også litt etter litt å forstå, i større eller mindre grad, visse forhold som fins mellom menneskene. De kan ikke skaffe seg noen av disse kunnskapene på annen måte enn ved virksomhet i produksjonen. I et klasseløst samfunn gjør alle mennesker, som samfunnsmedlemmer, en felles innsats sammen med de andre samfunnsmedlemmene. De går inn i bestemte produksjonsforhold sammen, og er med i produksjonen for å dekke menneskenes materielle behov. I alle klassesamfunn går medlemmene av de forskjellige samfunnsklassene også inn i bestemte produksjonsforhold på forskjellige måter og er med i produksjonen for å dekke materielle behov. Dette er den viktigste kilden som menneskelig kunnskap utvikler seg fra.

Menneskenes samfunnsmessige praksis er ikke innskrenka til virksomhet i produksjonen. Den tar mange andre former – klassekamp, politisk liv, vitenskapelig og kunstnerisk virksomhet. Kort sagt, som samfunnsmedlemmer er menneskene med på alle områder av det praktiske livet i samfunnet. Dermed får menneskene i forskjellig grad kunnskap om de forskjellige forholda mellom mennesker, ikke bare gjennom det materielle livet, men også gjennom det politiske og kulturelle livet (begge deler er nært knytta til det materielle livet). Av

disse andre formene for samfunnsmessig praksis har særlig klassekampen i alle ulike former djuptgripende innflytelse på utviklinga av menneskenes kunnskaper. I et klassesamfunn lever alle som medlemmer av en særskilt klasse, og all slags tenkning, uten unntak, har klassestempel.

all slags tenkning, uten unntak, har klassestempel

Marxistene hevder at virksomheten i produksjonen i menneskesamfunnet utvikler seg steg for steg fra et lavere til et høyere nivå, og at menneskenes kunnskaper om naturen og samfunnet derfor også utvikler seg steg for steg fra et lavere til et høyere nivå. Det vil si fra det overflatiske til det djupe, fra ensidig til mangesidig. I en svært lang periode i historia har menneskene bare hatt mulighet til å forstå samfunnets historie på en ensidig måte. Det skyldes for det første at herskerklassene med sine fordommer alltid har forvrenget historia, og for det andre at omfanget av produksjonen var så lite at det begrensa menneskenes horisont. Det var først da det moderne proletariatet oppsto sammen med veldige produktivkrefter (storindustri) at mennesket blei i stand til å forstå samfunnsutviklinga på en omfattende og historisk måte, og omforme denne kunnskapen til en vitenskap, den marxistiske vitenskapen.

Marxistene hevder at menneskenes samfunnsmessige praksis er det eneste kriteriet på om kunnskapene deres om verden utafordem sjøl er sann. Det som skjer i virkeligheten, er at menneskenes kunnskaper først blir stadfesta når de oppnår de resultatene de hadde venta seg i den samfunnsmessige praksisen (materiell produksjon, klassekamp eller vitenskapelige eksperimenter). Hvis menneskene vil ha framgang i arbeidet sitt, det vil si oppnå de resultatene de venter seg, må de sørge for at ideene samsvarer med lovene for den objektive verden utafordem sjøl. Hvis ideene ikke samsvarer med virkeligheten, kommer de til å mislykkes i praksis. Etter at de mislykkes, trekker de lærdommer av det og retter på ideene,

slik at ideene skal svare til lovene for verden utafor dem sjøl. Slik kan de snu nederlag til framgang. Det er dette som er meninga med uttrykkene «nederlag er mor til framgang» og «av skade blir en klok». Den dialektisk-materialistiske kunnskapsteorien setter praksis i første rekke. Den hevder at menneskelig kunnskap ikke på noen måte kan skilles fra praksis. Den tilbakeviser alle de feilaktige teoriene som nekter for at praksis er viktig eller skiller kunnskap fra praksis. Lenin sa: «Praksis står over (teoretisk) kunnskap, for den kan rose seg av å være ikke bare allmenngyldig, men også umiddelbart virkelig.»((Fra Lenins noter om «The Idea» i Hegels The Science of Logic, bok III, del 3. Se V. I. Lenin: «Conspectus of Hegel's The Science of Logic» (september-desember 1914), Collected Works, eng. utg., Moskva, 1963, bd. XXXVIII, s. 213.)) Den marxistiske filosofien, den dialektiske materialismen, har to framtrædende kjennetegn. Det ene er klassekarakteren: Den erklærer åpent at den dialektiske materialismen tjener proletariatet. Det andre er at den har praktisk karakter. Den understreker at teorien avhenger av praksis, at teorien bygger på praksis og i sin tur tjener praksis. Det er ikke subjektive følelser, men objektive resultater i samfunnsmessig praksis, som avgjør om kunnskap eller teorier er sanne. Bare samfunnsmessig praksis kan være kriteriet på sannhet. Praksis som standpunkt er det første og grunnleggende standpunktet i den dialektisk-materialistiske kunnskapsteorien.((Se Karl Marx: «Teser om Feuerbach» (våren 1845), Karl Marx, Verker i utvalg, Oslo 1970, bd. II, s. 53, og V. I. Lenin: Materialism and Empirio-Criticism (annen halvdel av 1908), eng. utg., Moskva 1952, s. 136-142.))

Marxistene hevder at menneskenes samfunnsmessige praksis er det eneste kriteriet på om kunnskapene deres om verden utafor dem sjøl er sann

Men hvordan oppstår så den menneskelige kunnskapen fra praksis, og hvordan tjener den praksis i neste omgang? Dette blir klart hvis vi ser på kunnskapens utviklingsprosess.

I denne prosessen som praksis er, ser menneskene først bare hvordan ting ter seg, de enkelte sidene og den ytre sammenhengen mellom tingene. Ta for eksempel noen som kommer utafra til Yenan på studietur. De første par dagene ser de hvordan byen ligger, og gatene og husa i byen. De møter mye folk, går på mottakelser, kveldssammenkomster og masse møter, hører forskjellig slags prat og leser forskjellige dokumenter. Alt dette er tingene slik de ter seg, de enkelte sidene ved dem og den ytre sammenhengen mellom dem. Dette kalles det sansende stadiet av erkjennelsen, nemlig stadiet med sanseoppfatninger og inntrykk. Det vil si at disse forskjellige tingene i Yenan påvirker sanseorganene til medlemmene av studiegruppa, framkaller sanseoppfatninger og fører til at det oppstår mange inntrykk i hjernene deres sammen med ei grov skisse av den ytre sammenhengen mellom disse inntrykka: Dette er det første stadiet i erkjennelsen. På dette stadiet kan menneskene ennå ikke danne begreper, som går djupere, eller trekke logiske slutninger.

Etter som den samfunnsmessige praksisen fortsetter, blir de tingene som fører til menneskenes sanseoppfatninger og inntrykk gjentatt mange ganger i løpet av praksisen. Så skjer det ei plutselig endring (sprang) i hjernen i erkjennelsesprosessen, og det blir danna begreper. Begreper gjenspeiler ikke lenger bare tingene slik de ter seg, de enkelte sidene ved dem og den ytre sammenhengen mellom dem. De griper det vesentlige, helheten og den indre sammenhengen mellom tingene. Det er ikke bare et kvantitativt, men også et kvalitativt skille mellom begreper og sanseoppfatninger. Når en går videre og bruker metoden med å bedømme og utlede, kan en trekke logiske slutninger. Uttrykket «rynk panna så kommer du på en krigslist» i San Kuo Yen Yi ((San Kuo Yen Yi (Beretninger fra de tre kongedømmene) er en berømt kinesisk historisk roman av Lo Kuan-chung (slutten av det 14. og begynnelsen av det 15. århundre).)), eller i dagligtalen, «la meg tenke over det», viser til at menneskene bruker begreper i hjernen til å bedømme og utlede ting. Dette er det andre

stadiet i erkjennelsen. Når medlemmene av studiegruppa har samla forskjellige opplysninger og dessuten har «tenkt over dem», er de i stand til å felle den dommen at «kommunistpartiets politikk for den nasjonale enhetsfronten mot Japan er gjennomført, ærlig og oppriktig». Dersom de også har et oppriktig ønske om enhet for å berge nasjonen, kan de gå et steg videre fra denne bedømmelsen og trekke denne slutninga: «Den nasjonale enhetsfronten mot Japan kan vinne fram.» Dette stadiet med å danne begreper, bedømme og utlede er det viktigste stadiet i hele prosessen med å få kunnskap om en ting. Det er stadiet med rasjonell kunnskap. Kunnskapens virkelige oppgave er å gå fra sansing til tenkning, å nå fram til forståelse av de indre motsigelsene i objektive ting steg for steg, å forstå hvilke lover som gjelder for dem og den indre sammenhengen mellom en prosess og en annen, det vil si å nå fram til logisk kunnskap. La oss gjenta: Logisk kunnskap skiller seg fra sansemessig kunnskap ved at sansemessig kunnskap holder seg til de enkelte sidene ved ting, hvordan de ter seg og den ytre sammenhengen mellom dem. Men den logiske kunnskapen tar et kjempesteg framover og når fram til helheten, det vesentlige og den indre sammenhengen mellom ting og avdekker de indre motsigelsene i verden omkring oss. Derfor er den logiske kunnskapen i stand til å gripe tak i utviklinga av verden omkring oss som helhet, den indre sammenhengen mellom alle sidene ved den.

sansmessig kunnskap holder seg til de enkelte sidene ved ting ... den logiske kunnskapen ... når fram til helheten

Den dialektisk-materialistiske teorien om kunnskapens utviklingsprosess, som bygger på praksis og går fra overflata til djupet, blei ikke utarbeidd av noen før marxismen oppsto. Den marxistiske materialismen løste dette problemet riktig for første gang: Den har påvist både materialistisk og dialektisk hvordan erkjennelsesbevegelsen stadig går djupere. Ved denne bevegelsen går menneskene i samfunnet framover fra sansemessig kunnskap til logisk kunnskap i en innfløkt praksis som stadig

gjentar seg i produksjon og klassekamp. Lenin sa:

«Abstraksjon av materien, av en naturlov, abstraksjonen av verdi osv., kort sagt alle vitenskapelige (riktige, alvorlige, ikke meningsløse) abstraksjoner, gjenspeiler naturen djupere, sannere og mer fullstendig.»

Fra Lenins noter om «Subjective Logic or the Doctrine of the Notion» i Hegels The Science of Logic, bok III. Se V. I. Lenin: «Conspectus of Hegel's The Science of Logic», Collected Works, eng. utg., Moskva, 1963, bd. XXXVIII, s. 171.

Marxismen-leninismen hevder at hvert av de to stadiene i erkjennelsesprosessen har sine egne kjennetegn. Kunnskap framtrer som sansemessig på det lavere stadiet og logisk på det høyere stadiet, men begge er stadier i en helhetlig erkjennelsesprosess. Det sansemessige og det rasjonelle er kvalitativt forskjellig, men de er ikke skilt fra hverandre. De forener seg på praksisens grunnlag. Praksis beviser at det som vi oppfatter med sansene ikke kan bli forstått med en gang, og at bare det vi forstår kan bli oppfatta djupere. Sansing løser bare problemet med hvordan ting ter seg. Bare teori kan løse problemet om hva som er det vesentlige. Når en skal løse disse to problemene, kan en ikke skille det minste fra praksis. Den som vil få kjennskap til en ting, kan ikke gjøre det på noen annen måte enn ved å komme i kontakt med den, det vil si å leve (praktisere) i omgivelsene til tingen. I det føydale samfunnet var det umulig å kjenne lovene for det kapitalistiske samfunnet på forhånd. For kapitalismen hadde ikke oppstått ennå. Den praksisen som skulle til, mangla. Marxismen kunne bare oppstå som produkt av det kapitalistiske samfunnet. I epoken med frikonkurranskapitalisme kunne ikke Marx på forhånd ha konkret kjennskap til visse lover som er særegne for den imperialistiske epoken. For imperialismen, det siste stadiet i kapitalismen, hadde ikke oppstått ennå, og den praksisen som skulle til, mangla. Først Lenin og Stalin kunne

ta på seg denne oppgava. Når vi ser bort fra at de var geniale, var årsaka til at Marx, Engels, Lenin og Stalin kunne utarbeide teoriene sine, i hovedsak at de sjøl var med i klassekampen og dreiv vitenskapelige eksperimenter på si tid. Uten dette vilkåret kunne ikke noe geni ha lyktes. Uttrykket: «Den lærde veit alt om alt i hele verden uten å gå utafor døra» var bare tomt snakk før i tida, da teknologien ikke var utvikla. Dette uttrykket kan gjelde i vår tid med utvikla teknologi. Men de som virkelig har personlig kunnskap, er alle de menneskene over hele verden som driver praksis. Og det er først når de har fått «vite» noe gjennom praksis, og når kunnskapen deres har nådd fram til «den lærde» gjennom det skrevne ord og tekniske hjelpemidler, at «den lærde» indirekte kan «vite alt om alt i hele verden». Dersom du vil ha kjennskap til en bestemt ting eller ei bestemt gruppe av ting direkte, må du være med sjøl i den praktiske kampen for å forandre virkeligheten, for å forandre den tingen eller den gruppa av ting. Det er bare slik du kan komme i kontakt med tingene slik de ter seg. Bare ved å være med sjøl i den praktiske kampen for å forandre virkeligheten, kan du avdekke det vesentlige ved den tingen eller gruppa av ting og forstå dem. Dette er vegen til kunnskap. I virkeligheten går alle den vegen, sjøl om noen som bevisst forvrenger sannheten, hevder det motsatte. Den latterligste personen i verden er «allviteren» som snapper opp litt tilfeldig og overflatisk kunnskap, og utroper seg sjøl til «verdens fremste autoritet». Dette viser bare at han har feilvurdert seg sjøl. Kunnskap er et spørsmål om vitenskap, og ikke den minste uærlighet eller sjøltilfredshet er tillatt. Det som trengs er avgjort det motsatte – ærlighet og beskjedenhet. Hvis du vil ha kunnskap, må du være med i praksisen for å forandre virkeligheten. Hvis du vil vite hvordan ei pære smaker, må du forandre pæra ved å spise den sjøl. Hvis du vil ha kjennskap til hvordan atomet er oppbygd og hvilke egenskaper det har, må du gjøre fysiske og kjemiske eksperimenter for å endre atomet. Hvis du vil ha kjennskap til teorien og metodene for revolusjonen, må du være med i revolusjonen. All ekte kunnskap springer ut fra direkte

erfaring. Men ingen kan ha direkte erfaring med alt. I virkeligheten kommer det meste av kunnskapene våre fra indirekte erfaring, for eksempel all kunnskap fra tidligere tider og fremmede land. For forfedrene våre og for utlendinger var – eller er – slike kunnskaper et spørsmål om direkte erfaring. Disse kunnskapene er pålitelige dersom kravet om «vitenskapelig abstraksjon» som Lenin snakka om, blei – eller blir – oppfylt i den direkte erfaringa deres, og dersom den objektive virkeligheten er vitenskapelig gjenspeilt. Ellers er de ikke pålitelige. Derfor består menneskenes kunnskaper bare av to deler, den som kommer fra direkte erfaring og den som kommer fra indirekte erfaring. Videre er det som er indirekte erfaring for meg, direkte erfaring for andre. Sett under ett kan altså ikke kunnskap av noe slag skilles fra direkte erfaring. All kunnskap springer ut av at menneskene sanser den objektive verden utafor seg sjøl gjennom de fysiske sanseorganene sine. Den som nekter for dette, den som nekter for at all kunnskap springer ut fra direkte erfaring, eller nekter for at en må være med sjøl i den praksisen som forandrer virkeligheten, er ikke materialist. Det er derfor «allviteren» er latterlig. Et gammelt kinesisk ordtak sier: «Hvordan kan du fange tigerunger uten å gå inn i tigerens hule?» Dette ordtaket gjelder for menneskenes praksis, og det gjelder også for kunnskapsteorien. Det kan ikke finnes kunnskap løsrevet fra praksis.

I det føydale samfunnet var det umulig å kjenne lovene for det kapitalistiske samfunnet på forhånd. For kapitalismen hadde ikke oppstått ennå. Den praksisen som skulle til, mangla

For å klargjøre den dialektisk-materialistiske erkjennelsesbevegelsen som oppstår på grunnlag av den praksisen som forandrer virkeligheten – for å klargjøre hvordan erkjennelsesbevegelsen gradvis går djupere – skal vi gi noen flere konkrete eksempler.

Når det gjelder kunnskap om det kapitalistiske samfunnet, var proletariatet bare i det sansende stadiet av erkjennelsen i den første perioden av praksisen sin, perioden med maskinknusing og spontan kamp. Proletariatet kjente bare noen av sidene og den ytre sammenhengen mellom kapitalismen slik den hadde seg. Da var proletariatet fortsatt en «klasse i seg sjøl». Men da det nådde fram til den andre perioden av praksisen sin, perioden med bevisste og organiserte økonomiske og politiske kamper, blei proletariatet i stand til å forstå det vesentlige ved det kapitalistiske samfunnet, utbyttingsforholda mellom samfunnsklassene og si egen historiske oppgave. Proletariatet kunne forstå dette fordi det hadde sin egen praksis, og erfaring fra langvarig kamp. Det var Marx og Engels som oppsummerte vitenskapelig denne erfaringa i all sin bredde, og skapte den marxistiske teorien som tjente til å skolere proletariatet. Det var da proletariatet blei en «klasse for seg sjøl».

På samme måte var det med det kinesiske folkets kunnskap om imperialismen. Det første stadiet var prega av overflatisk, sansemessig kunnskap. Dette viste seg i kampene som var retta vilkårlig mot alle utlendinger, som Bevegelsen for det himmelske Taiping-kongedømmet ((Taipings Himmelske Kongerike var navnet på den revolusjonære bondebevegelsen som på midten av 1800-tallet kjempet mot Ching-dynastiets føydale styre og nasjonale undertrykkelse. I januar 1851 startet Hung Hsiu-chuan, Yang Hsiu-ching og andre ledere et opprør i landsbyen Chintien i Kueiping herred i provinsen Kwangsi, og de proklamerte grunnleggelsen av Taipings Himmelske Kongerike. Bondehæren deres marsjerte nordover fra Kwangsi og angrep og inntok Hunan og Hupeh i 1852. I 1853 marsjerte den gjennom Kiangsi og Anhwei og inntok Nanking. En del av styrkene fortsatte så offensiven nordover og trengte seg fram til nærheten av Tientsin. Men Taipinghæren forsømte imidlertid å bygge faste baseområder på de stedene den okkuperte. Dessuten begikk dens ledende gruppe etter å ha opprettet sin hovedstad i Nanking mange politiske og militære feil. Derfor var den ute

av stand til å motstå de sammenhengende stormangrepene til Ching-regjeringas kontra-revolusjonære styrker og de britiske, amerikanske og franske aggressorene, og de ble til slutt beseiret i 1864.)), Yi Ho Tuan-bevegelsen((Yi Ho Tuan-bevegelsen var den anti-imperialistiske væpnede kampen som fant sted i Nord-Kina i 1900. De brede massene av bønder, håndverkere og andre folk tok del i denne bevegelsen. De kom i kontakt med hverandre gjennom religionen og andre kanaler, og de organiserte seg på grunnlag av hemmelige samfunn og førte en heltemodig kamp mot de forente aggresjonsstyrkene fra de åtte imperialistiske maktene – De forente stater, Storbritannia, Japan, Tyskland, Russland, Frankrike, Italia og Østerrike. Bevegelsen ble slått ned med ubeskrivelig grusomhet etter at de forente aggresjonsstyrkene okkuperte Tientsin og Peking.)) og så videre. Det var først i det andre stadiet at det kinesiske folket nådde fram til rasjonell kunnskap, forsto imperialismens indre og ytre motsigelser, og den vesentlige sannheten at imperialismen hadde slutta forbund med kompradorklassen og føydalklassen i Kina for å undertrykke og utbytte de store massene av det kinesiske folket. Denne kunnskapen oppsto i tida omkring 4. mai-bevegelsen i 1919.((mai-bevegelsen var en anti-imperialistisk og anti-føydal revolusjonær bevegelse som begynte 4. mai 1919. I den første halvdel av dette året møttes seierherrene fra første verdenskrig, dvs. Storbritannia, Frankrike, De forente stater, Japan, Italia og andre imperialistiske land, i Paris for å dele byttet og bestemte at Japan skulle overta alle de privilegiene som Tyskland hadde hatt før i Shantung-provinsen i Kina. Studentene i Peking holdt møter og demonstrasjoner den 4. mai, og de var de første som viste bestemt motstand mot denne planen. Krigsherreregjeringa i nord arresterte mer enn tredve studenter i et forsøk på å undertrykke denne opposisjonen. Studentene i Peking gikk til streik i protest, og et stort antall studenter i andre deler av landet fulgte deres eksempel. Den 3. juni begynte krigsherreregjeringa i nord å arrestere studenter i Peking i store antall, og innen to dager var omkring ett tusen tatt i forvaring. Dette vekket

enda større harme omkring i landet. Fra og med 5. juni gikk arbeiderne i Shanghai og mange andre byer til streik, og kjøpmennene på disse stedene lukket forretningene sine. Slik ble det som først var en patriotisk bevegelse som hovedsakelig besto av intellektuelle, hurtig utviklet til en nasjonal patriotisk bevegelse som omfattet proletariatet, byenes småborgerskap og borgerskapet. Samtidig med denne patriotiske bevegelsen vokste den nye kulturelle bevegelsen, som hadde begynt før 4. mai som en bevegelse mot føydalismen og for å fremme vitenskap og demokrati, til en sterk og mektig revolusjonær kulturbevegelse hvis hovedstrøm var innrettet på å spre kunnskap om marxismen-leninismen.))

La oss så ta for oss krigen. Dersom de som leder en krig mangler krigserfaring, er det til å begynne med umulig for dem å forstå de djupere lovene som gjelder for å lede en bestemt krig (slik som jordbruksrevolusjonskrigen de siste ti åra). Den første tida kommer de bare til å få en god del kamperfaring og dessuten lide mange nederlag. Men disse erfaringene (erfaringene fra slag de har vunnet og særlig fra slag de har tapt) setter dem i stand til å forstå den røde tråden gjennom hele krigen, nemlig lovene for den bestemte krigen, og til å forstå strategien og taktikken for den krigen. Da kan de lede krigen med sjøltillit. Dersom kommandoen blir gitt til en uerfaren person på et slikt tidspunkt, må han også lide en del nederlag (samle erfaring) før han kan forstå de virkelige lovene for krigen.

«Jeg er ikke sikker på om jeg kan klare det.» Vi hører ofte dette når en kamerat nøler med å påta seg et oppdrag. Hvorfor er han usikker på seg sjøl? Fordi han ikke har noen systematisk forståelse av innholdet i oppdraget og hva det innebærer, eller fordi han har hatt lite eller ingen i kontakt med slikt arbeid. Derfor kjenner han ikke de lovene som styrer det. Når han har analysert inngående karakteren av oppdraget og hva det innebærer, kommer han til å være mer sikker på seg sjøl og være villig til å ta det på seg. Hvis han bruker litt

tid på jobben og skaffer seg erfaringer, og hvis han er den typen som er villig til å sette seg inn i ting med åpent sinn, og ikke en som går løs på problemer subjektivt, ensidig og overflatisk, så kan han sjøl trekke slutninger om hvordan han skal i gjøre jobben og utføre oppdraget med mye større mot. Det er bare de som er subjektive, ensidige og overflatiske når de går løs på problemer, som sjøltilfreds begynner å gi ordre og direktiver i samme øyeblikk de kommer fram til et nytt sted. De vurderer ikke omstendighetene, ser ikke helheten (historia og situasjonen nå i sin helhet), og kommer ikke fram til det vesentlige (tingenes karakter og den indre sammenhengen mellom ulike ting). Slike folk er nødt til å gjøre tabber.

Vi kan altså se at det første steget i erkjennelsesprosessen er å komme i kontakt med tingene i verden utafør oss sjøl. Dette hører til det sansende stadiet. Det andre steget er å sammenfatte opplysningene fra sanseerfaringa ved å ordne og bearbeide dem. Dette hører til stadiet med å danne begreper, bedømme og utlede. Det er bare når opplysningene fra sanseerfaringa er svært rikholdige (ikke består av bruddstykker) og svarer til virkeligheten (ikke er innbilte) at de kan være grunnlaget for å utforme riktige begreper og teorier.

Her må to viktige poenger framheves. Det første er nevnt før, men vi må gjenta det her. Det er at rasjonell kunnskap er avhengig av sansemessig kunnskap. Den som trur at rasjonell kunnskap ikke trenger å bli avleda fra sansemessig kunnskap, er idealist. Fra filosofiens historie kjenner vi den «rasjonalistiske» skolen, som bare godtar fornuft og ikke erfaring, og som tror at bare fornuften er pålitelig, mens sanseerfaringa ikke er det. Feilen denne skolen gjør, er at den snur tingene på hodet. Det rasjonelle er pålitelig nettopp fordi det springer ut av sanseoppfatninger. Ellers ville det være som vann uten kilde, som et tre uten røtter, noe subjektivt, noe en har funnet på sjøl og noe upålitelig. Når

det gjelder rekkefølgen i erkjennelsesprosessen, kommer sanseerfaring først. Vi understreker betydninga av samfunnsmessig praksis i erkjennelsesprosessen nettopp fordi bare samfunnsmessig praksis kan gi opphav til menneskelig kunnskap. Og bare det kan føre til at et menneske begynner å skaffe seg sanseerfaringer fra den objektive verden. Den som lukker øynene, tetter igjen ørene, og stenger seg sjøl helt ute fra den objektive verden, kan aldri få kunnskap. Kunnskap begynner med erfaring – dette er materialismen i kunnskapsteorien.

Den som trur at rasjonell kunnskap ikke trenger å bli avleda fra sansemessig kunnskap, er idealist

Det andre poenget er at kunnskap må utdjupes, at det sansemessige kunnskapsstadiet må utvikles til det rasjonelle stadiet – dette er dialektikken i kunnskapsteorien ((Se Lenins noter om «The Idea» i Hegels The Science of Logic, bok III, del 3, hvor han sier: «For å forstå er det nødvendig empirisk å begynne å begripe, studere og heve seg fra empirismen til det allmenngyldige.» (V. I. Lenin: «Conspectus of Hegel's The Science of Logic», Collected Works, eng. utg., Moskva, 1963, bd. XXXVIII, s. 205.))). Å tru at kunnskap kan stoppe på det lavere, sansemessige stadiet, og at bare sansemessig kunnskap er pålitelig mens rasjonell kunnskap ikke er det, ville være å gjenta den historiske feilen til «empirismen». Feilen med denne teorien er at den ikke forstår at opplysningene fra sanseerfaringa bare er ensidig og overflatisk, sjøl om de gjenspeiler visse kjensgjerninger i den objektive verden (her snakker jeg ikke om idealistisk empirisme, som begrenser erfaringene til såkalt sjølgransking). Den forstår ikke at de gjenspeiler tingene ufullstendig og ikke det vesentlige ved dem. For å gjenspeile en ting fullstendig og som helhet, for å gjenspeile det vesentlige ved tingen, for å gjenspeile de indre lovene i den, er det nødvendig å bearbeide de rike opplysningene fra sanseerfaringa gjennom tankearbeid, skille det uvesentlige fra det vesentlige, fjerne det usanne og ta

vare på det sanne, gå fra det ene til det andre og fra utsida til innsida for å utforme et system av begreper og teorier – det er nødvendig å gjøre et sprang fra sansemessig til rasjonell kunnskap. Slik bearbeidd kunnskap er ikke tommere eller mer upålitelig. Tvert imot, det som er bearbeidd vitenskapelig i erkjennelsesprosessen på grunnlag av praksis, gjenspeiler, som Lenin sa, den objektive virkeligheten djupere, sannere og mer fullstendig. Det er nettopp dette vulgære «praktikere» ikke forstår. De setter erfaring høyt, men forakter teori. Derfor kan de ikke ha oversikt over en hel objektiv prosess. De mangler klar styring og langsiktige perspektiver, og blir sjølgode av tilfeldig framgang og glimt av sannheten. Hvis slike folk leder en revolusjon, kommer de til å føre den inn i ei blindgate.

Det er nettopp dette vulgære «praktikere» ikke forstår. De setter erfaring høyt, men forakter teori.

Rasjonell kunnskap avhenger av sansemessig kunnskap, og sansemessig kunnskap må utvikles til rasjonell kunnskap – dette er den dialektisk-materialistiske kunnskapsteorien. I filosofien forstår verken «rasjonalismen» eller «empirismen» den historiske eller dialektiske karakteren til kunnskapen. Sjøl om hver av disse skolene inneholder ei side av sannheten (her snakker jeg om materialistisk, ikke idealistisk rasjonalisme og empirisme), tar begge feil når det gjelder kunnskapsteorien som helhet. Den dialektisk-materialistiske kunnskapsbevegelsen fra det sansemessige til det rasjonelle gjelder både for en mindre erkjennelsesprosess (for eksempel kunnskap om en enkelt ting eller oppgave) og for en større erkjennelsesprosess (for eksempel kunnskap om et helt samfunn eller en revolusjon).

Men kunnskapsbevegelsen slutter ikke med det. Dersom den dialektisk-materialistiske kunnskapsbevegelsen skulle stoppe ved rasjonell kunnskap, ville bare halve problemet være løst. Og det ville bare være den minst viktige halvparten sett fra

den marxistiske filosofiens synspunkt. Den marxistiske filosofien hevder at det viktigste problemet ikke ligger i å forstå lovene for den objektive verden slik at en blir i stand til å forklare den, men i å bruke kunnskapene om disse lovene aktivt for å forandre verden. Fra et marxistisk synspunkt er teorien viktig, og dette er uttrykt fullt ut i Lenins ord: «Uten revolusjonær teori kan det ikke bli noen revolusjonær bevegelse.» ((V. I. Lenin: «Hva må gjøres?» (høsten 1901-februar 1902), Oslo 1970.)) Men marxismen understreker hvor viktig teorien er nettopp fordi, og bare fordi, teorien kan rettleie handling. Hvis vi har en riktig teori, men bare prater om den, legger den på hylla, og ikke omsetter den i praksis, får teorien ingen betydning, uansett hvor god den er. Kunnskap begynner med praksis. Når en har skaffa seg teoretiske kunnskaper gjennom praksis, må en vende tilbake til praksis. Kunnskapens aktive rolle kommer ikke bare til uttrykk i det aktive spranget fra sansemessig til rasjonell kunnskap, men – og dette er enda viktigere – den må komme til uttrykk i spranget fra rasjonell kunnskap til revolusjonær praksis. Kunnskapene om verdens lover må tilbakeføres til praksisen for å forandre verden. De må brukes på ny i praksisen i produksjonen, den revolusjonære klassekampen og den revolusjonære nasjonale kampen og i praksisen i vitenskapelige eksperimenter. Dette er prosessen med å prøve og utvikle teorien, fortsettelsen av hele erkjennelsesprosessen. Problemet om teorien svarer til den objektive virkeligheten er ikke, og kan ikke bli, løst fullt ut i kunnskapsbevegelsen fra det sansemessige til det rasjonelle, som er nevnt ovafor. Den eneste måten å løse dette problemet fullstendig på, er å føre rasjonell kunnskap tilbake til samfunnsmessig praksis, omsette teorien i praksis, og se om den kan føre til de måla en har satt seg. Mange naturvitenskapelige teorier blir holdt for å være sanne ikke bare fordi de blei sett på som sanne da naturvitenskapsmennene utforma dem, men fordi de er blitt stadfesta i vitenskapelig praksis seinere, på samme vis blir ikke marxismen-leninismen holdt for å være sann bare fordi den blei sett på som sann da den blei vitenskapelig utforma av

Marx, Engels, Lenin og Stalin, men fordi den er blitt stadfesta i seinere praksis med revolusjonær klassekamp og revolusjonær nasjonal kamp. Den dialektiske materialismen er allmenngyldig fordi ingen kan slippe unna det området den gjelder for når de driver praksis. Den menneskelige kunnskapshistoria viser oss at sannhetsinnholdet i mange teorier er ufullstendig, og at dette blir retta på ved å prøve dem i praksis. Mange teorier er feilaktige, og det er ved å prøve dem i praksis at feilene blir retta. Dette er grunnen til at praksis er kriteriet på sannhet, og at «livet og praksis må være det første og grunnleggende standpunktet i kunnskapsteorien»((V. I. Lenin: Materialism and Empirio-Criticism, eng. utg., FLPH, Moskva, 1952, s. 141.)). Stalin har uttrykt dette godt: «Teorien blir formålsløs om den ikke knyttes sammen med revolusjonær praksis, akkurat som praksis famler i blinde hvis den ikke blir opplyst av revolusjonær teori på vegen.»((J. V. Stalin: «Om leninisinens grunnlag» (april-mai 1924), Spørsmål i leninismen, Oslo 1952.))

Teorien blir formålsløs om den ikke knyttes sammen med revolusjonær praksis, akkurat som praksis famler i blinde hvis den ikke blir opplyst av revolusjonær teori på vegen.

Stalin

Er kunnskapsbevegelsen avslutta når vi kommer så langt? Svaret vårt er: Både ja og nei. Når mennesker i et samfunn kaster seg inn i praksis for å forandre en bestemt objektiv prosess (enten det er i naturen eller samfunnet) på et bestemt stadium i utviklinga, fører gjenspeilinga av den objektive prosessen i bevisstheten deres, og deres egen subjektive virksomhet, til at de kan heve kunnskapene sine fra det sansemessige til det rasjonelle. De kan utarbeide ideer, teorier, planer eller programmer som stort sett samsvarer med lovene for denne objektive prosessen. Så omsetter de disse ideene, teoriene, planene eller programmene i praksis i den samme objektive prosessen. Og hvis de kan nå måla de har satt seg, det vil si

hvis de kan sette ut i livet de ideene, teoriene, planene eller programmene som de hadde utforma på forhånd, helt eller i grove trekk i den samme praktiske prosessen, så kan vi se på kunnskapsbevegelsen som avslutta for denne bestemte prosessen. I prosessen for å forandre naturen kan vi for eksempel se på fullføringa av en anleggsplan, stadfesting av en vitenskapelig hypotese, framstilling av et verktøy eller innhøsting av ei avling. I prosessen for å forandre samfunnet kan vi for eksempel se på seier for en streik, seier i en krig eller fullføring av en utdanningsplan. Vi kan se på alt dette som gjennomføring av mål en har satt seg. Men stort sett blir menneskenes opprinnelige ideer, teorier, planer eller programmer sjelden gjennomført uten endringer. Dette gjelder både i praksisen for å forandre naturen og for å forandre samfunnet. Dette skyldes at mennesker som er opptatt med å forandre virkeligheten, vanligvis er underkasta tallrike begrensninger. De blir ikke bare begrensa av de vitenskapelige og teknologiske vilkåra, men også av utviklinga av den objektive prosessen sjøl, og av i hvilken grad denne prosessen er kommet åpent til uttrykk (de ulike sidene og det vesentlige ved den objektiveprosessen er ennå ikke blitt fullstendig klarlagt). I en slik situasjon blir vanligvis ideer, teorier, planer eller programmer endra delvis, og noen ganger til og med fullstendig, på grunn av at uforutsette omstendigheter blir oppdaga i løpet av praksisen. Det vil si, del hender at de opprinnelige ideene, teoriene, planene eller programmene ikke samsvarer med virkeligheten i sin helhet eller delvis, og er fullstendig eller delvis uriktige. I mange tilfeller må en mislykkes mange ganger før det lykkes å rette på feilaktig kunnskap og bringe kunnskapene i samsvar med lovene for den objektive prosessen, slik at det subjektive kan omformes til det objektive, eller med andre ord, før en kan få de resultatene i praksis som en har venta seg. Men når en er kommet så langt, uansett hvordan, kan en se på den menneskelige kunnskapsbevegelsen som avslutta når det gjelder en bestemt objektiv prosess på et bestemt utviklingsstadium.

Men når det gjelder del at prosessen går framover og utvikler seg, så er ikke den menneskelige kunnskapsbevegelsen avslutta. Alle prosesser, enten de foregår i naturen eller samfunnet, går framover og utvikler seg som følge av de indre motsigelsene og kampene i prosessen, og den menneskelige kunnskapsbevegelsen må også gå framover og utvikle seg sammen med dem. Når det gjelder samfunnsmessige bevegelser, må ikke ekte revolusjonære ledere bare være flinke til å rette på ideene, teoriene, planene eller programmene sine når det blir oppdaga feil, som vi alt har sagt. Når en bestemt objektiv prosess har gått framover og gått over fra ett utviklingsstadium til et annet, må de også være flinke til å få seg sjøl og alle andre revolusjonære til å gå framover, og forandre sin egen subjektive kunnskap i samsvar med dette. Det vil si at de må sikre at forslaga om nye revolusjonære oppgaver og nye arbeidsprogrammer samsvarer med de nye endringene i situasjonen. I en revolusjonær periode forandrer situasjonen seg svært raskt. Dersom kunnskapene til de revolusjonære ikke holder tritt med endringene i situasjonen, er de ikke i stand til å lede revolusjonen fram til seier.

I en revolusjonær periode forandrer situasjonen seg svært raskt. Dersom kunnskapene til de revolusjonære ikke holder tritt med endringene i situasjonen, er de ikke i stand til å lede revolusjonen fram til seier.

Men ofte sakker tenkninga etter virkeligheten. Dette kommer av at menneskenes innsikt er begrensa av tallrike samfunnsmessige vilkår. Vi bekjemper stribukker i de revolusjonære rekkene som ikke greier å følge med i tenkninga si når den objektive situasjonen forandrer seg. Historisk har dette kommet til uttrykk som høyreopportunisme. Disse menneskene forstår ikke at kampen mellom motsetninger allerede har drevet den objektive prosessen framover, mens kunnskapene deres har stoppa på det gamle stadiet. Dette kjennetegner tenkninga til alle stribukker. Tenkninga deres er skilt fra samfunnsmessig praksis, og de kan ikke marsjere i spissen for å lede

samfunnsvogna. De blir rett og slett hengende etter, klager over at den går for fort, og prøver å trekke den tilbake eller snu den i motsatt retning.

Vi bekjemper også «venstre»-frasemakeri. «Venstre»-tenkninga hopper over et bestemt utviklingsstadium i den objektive prosessen. Noen ser på fantasiene sine som sannheter, mens andre strever for å virkeliggjøre et ideal i dag som bare kan virkeliggjøres i framtida. De har brutt banda til den praksisen flertallet av folket har i dag, og til dagens virkelighet. I handling framstår de som eventyrere.

Idealisme og mekanisk materialisme, opportunisme og eventyrpolitikk er alt sammen kjennetegna av at det er ei kløft mellom det subjektive og det objektive, av at kunnskap er skilt fra praksis. Den marxist-leninistiske kunnskapsteorien, som er kjennetegna av vitenskapelig samfunnsmessig praksis, må nødvendigvis kjempe besluttsomt mot disse feilaktige ideologiene. Marxistene innser at utviklinga av alle særegne prosesser er relativ innafor den absolutte og allmenne utviklingsprosessen til universet. Derfor er sannheten i menneskenes kunnskap om en bestemt prosess på et hvilket som helst utviklingstrinn, bare relativ innafor den endeløse strømmen av absolutt sannhet. Summen av utallige relative sannheter er absolutt sannhet((Se V. I. Lenin: Materialism and Empirio-Criticism, eng. utg., FLPH, Moskva, 1952, s. 129-136.)). Utviklinga av en objektiv prosesser full av motsigelser og kamper, og det er utviklinga av den menneskelige kunnskapsbevegelsen også. Alle de dialektiske bevegelsene i den objektive verden kan før eller seinere bli gjenspeilt i menneskelig kunnskap. I samfunnsmessig praksis er prosessen med framvekst, utvikling og undergang uendelig, og det er prosessen med framvekst, utvikling og undergang i den menneskelige kunnskapen også. Menneskenes praksis forandrer den objektive virkeligheten i samsvar med bestemte ideer, teorier, planer eller programmer og går stadig framover. Derfor blir kunnskapene deres om den objektive virkeligheten

djupere og djupere. Bevegelsen av forandring i den objektive virkelighetens verden er endeløs, og det er menneskenes erkjennelse av sannhet gjennom praksis også. Marxismen-leninismen har på ingen måte uttømt sannheten, men den åpner ustanselig veger til kunnskap om sannheten gjennom praksis. Den slutninga vi har kommet fram til, er at det er konkret, historisk enhet mellom det subjektive og det objektive, mellom teori og praksis, mellom viten og handling, og vi bekjemper alle feilaktige ideologier som avviker fra den konkrete historia enten de står til «venstre» eller til høyre.

Idealisme og mekanisk materialisme, opportunisme og eventyrpolitikk er alt sammen kjennetegna av at det er ei kløft mellom det subjektive og det objektive, av at kunnskap er skilt fra praksis

I denne epoken av samfunnsutviklinga har historia lagt ansvaret for å forstå og forandre verden på riktig måte, på skuldrene til proletariatet og proletariatets parti. Denne prosessen, praksisen for å forandre verden, er en prosess som er fastlagt i samsvar med vitenskapelig kunnskap. Den er allerede framme ved et historisk øyeblikk i verden og i Kina, et stort øyeblikk uten sidestykke i menneskehetens historie. Det vil si det øyeblikket mørket blir drevet fullstendig ut fra verden og fra Kina, og verden blir forandra til en verden av lys som vi aldri har sett maken til. Kampen til proletariatet og det revolusjonære folket for å forandre verden omfatter disse oppgavene: Å forandre den objektive verden og samtidig forandre sin egen subjektive verden – å forandre er – kjennelsesevna si og forandre forholdet mellom den subjektive og den objektive verden. Ei slik forandring har allerede skjedd på en del av kloden, nemlig i Sovjetunionen. Der driver folket denne forandringsprosessen framover. Folket i Kina og resten av verden er enten i ferd med å gå gjennom en slik prosess, eller så kommer de til å gjøre det. Og den objektive verden som skal forandres, omfatter også alle som er mot forandring. For at de skal bli forandra, må de gå gjennom

et stadium med tvang før de kan gå inn i stadiet med frivillig, bevisst forandring. Når hele menneskeheten forandrer seg sjøl og verden frivillig og bevisst, har vi nådd fram til verdenskommunismens epoke.

Oppdag sannheten gjennom praksis, og stadfest og utvikle sannheten gjennom videre praksis. Gå ut fra sansemessig kunnskap, og utvikle den aktivt til rasjonell kunnskap. Gå så ut fra rasjonell kunnskap, og rettlei aktivt den revolusjonære praksisen for å forandre både den subjektive og den objektive verden. Praksis, kunnskap, praksis igjen og kunnskap igjen. Dette gjentar seg sjøl i en endeløs syklus, og for hver syklus kommer innholdet av praksisen og kunnskapen opp på et høyere nivå. Det er hele den dialektisk-materialistiske kunnskapsteorien, og det er den dialektisk-materialistiske teorien om enheten mellom viten og handling.

Praksis, kunnskap, praksis igjen og kunnskap igjen. Dette gjentar seg sjøl i en endeløs syklus